

Mihail Bakunin

**CATEHISM
REVOLUȚIONAR**

Pagini Libere este o editură anarhistă.

Suntem un colectiv descentralizat, autonom și organizat non-ierarhic. Scopul nostru este acela de a oferi publicații (cărți, broșuri, fanzine etc.) în limba română și, uneori, în alte limbi, în ideea de a populariza și inspira viziuni și practici alternative la sistemul actual, capitalist și autoritar.

Tradiția libertară a fost întotdeauna una în care pamfletele, tipăriturile clandestine și materialele tipărite rapid și pe ascuns au circulat liber, neîngrădit. Continuând această tradiție, materialele publicate de către Editura Pagini Libere pot fi folosite, adaptate sau modificate de către oricine dorește acest lucru, însă nu cu un scop comercial. Cerem, pe cât posibil, persoanelor care folosesc materialele publicate de noi sau părți din acestea să specifice, într-o formă neintruzivă, sursa de unde au preluat materialele respective.

pagini-libere.ro

facebook.com/editurapaginilibere

instagram.com/paginilibere

editurapaginilibere@protonmail.com

Colectivul Pagini Libere este conștient de impactul ecologic al cărților în format fizic, așa că îți reamintim:

Împarte

Cu cei dragi, din familie sau comunitate, cărțile tale.

Donează

Cărțile de care crezi că nu mai ai nevoie.

Nu arunca

O carte, oricât de deteriorată, nu se aruncă niciodată.

Repară

Fă-ți timp pentru a repara o carte și dă-i șansa ca ea să lumineze mintea altor oameni.

Nu cumpăra ce nu ai nevoie

Nu cumpăra cărți doar de decor.

Cumpără numai ceea ce te interesează cu adevărat.

NOTĂ INTRODUCTIVĂ

Textul de față este o traducere a ”Revolutionary catechism”, apărut în ”Bakunin on anarchism”, volum editat de Sam Dolgoff. Față de varianta în franceză publicată de istoricul Max Nettlau (și preluată ulterior de Daniel Guérin), versiunea editată de Sam Dolgoff are câteva paragrafe mai puțin, locul din care acestea lipsesc fiind marcat prin trei puncte consecutive (...). Fragmentele lipsă au fost recuperate din ediția Nettlau/Guérin, traduse și introduse în text. Pentru o mai ușoară identificare a acestora, le-am marcat prin paranteze drepte: ”[ ]”.

„Catehism revoluționar” este în primul rând un document istoric care marchează o etapă importantă din evoluția ideilor lui Bakunin. Textul, care a avut mai multe variante, a fost scris într-un moment de tranziție (1866), când ideile sale nu erau încă pe deplin formulate în direcția socialismului libertar, incluzând astfel pe alocuri și elemente mai degrabă liberale. Trecerea spre anarhismul revoluționar matur, așa cum îl numește Sam Dolgoff, s-a petrecut în perioada cuprinsă între aderarea sa la Prima Internațională (1869) și înființarea Internaționalei ”Anti-autoritare”, în 1872.

INTRODUCERE

Deși există multe tendințe libertare în gândirea lui Bakunin înainte și după evadarea sa din Siberia în 1861, ele prind formă abia în perioada cuprinsă între 1864 și 1867, când a trăit în Italia. Această perioadă marchează ultimul pas în tranziția lui Bakunin de la naționalismul revoluționar la anarhismul revoluționar matur expus până la sfârșitul vieții sale pline de evenimente.

În 1864 Bakunin a înființat “Asociația Internațională Revoluționară” (cunoscută mai degrabă ca “Frăția Internațională”), care a publicat programul și statutele în 1865-1866 în trei documente conexe: *Familia Internațională*, *Catehismul Revoluționar* și *Catehismul Național*, în care Bakunin a subliniat tezele fundamentale ale doctrinei sale. Acestea sunt, așa cum scrie H. E. Kaminski, “temelia spirituală a întregii mișcări anarhiste ...”. Pe măsură ce ideile lui Bakunin au evoluat, acesta le-a modificat pe cele existente și a elaborat altele noi, dar nu s-a îndepărtat niciodată de principiile fundamentale definite în aceste trei documente. Ele au fost reproduse în versiunea originală franceză a biografiei lui Bakunin scrisă de Dr. Max Nettlau. Nettlau a publicat cincizeci de exemplare, pe care le-a trimis principalelor biblioteci ale lumii. Acestea au fost apoi incluse în excelenta antologie a mișcării anarhiste, *Ni Dieu, Ni Maître*, editată de istoricul și sociologul socialist-libertar Daniel Guérin. În introducerea acestei lucrări Guérin remarcă faptul că aceste texte sunt “... cele mai puțin cunoscute și cele mai importante dintre scrierile lui Bakunin ... Nu trebuie confundate cu *Reguli care ar trebui să inspire un revoluționar*, scrise mai târziu, în 1869, în timpul scurtei asocieri a lui Bakunin cu tânărul nihilist rus Serghei Neceaev, al cărui crez era “scopul scuză mijloacele” ... Oamenii care au fondat “Frăția” împreună cu Bakunin în Italia erau foști discipoli ai naționalistului republican Giuseppe Mazzini, de la care au preluat atașamentul pentru societăți secrete. Aceștia și-au părăsit mentorul pentru că i-au respins deismul și concepția pur ‘politică’ a revoluției, aspecte pe care le-au catalogat drept burgheze și lipsite de conținut social ...

Este necesar să menționăm că atunci când dizidența este ilegală, revoluționarii sunt forțați să organizeze societăți secrete. Bakunin nu era singurul; toată lumea conspira: polonezii, italienii, rușii, blanquiștii, până și sindicatele nou-înființate au fost camuflate în cluburi sociale.

La fel ca toți radicalii de atunci, Bakunin credea că abdicarea sau moartea lui Napoleon al III-lea ar provoca o nouă revoluție, un nou 1848. El și-a îndreptat toată energia spre salvarea mult așteptatei revoluții de greșelile care au condus la prăbușirea celei din 1848. În ciuda revigorării încurajatoare a mișcărilor socialiste și muncitorești, Bakunin considera că lucrătorii erau încă departe de a atinge conștiința revoluționară necesară. Pentru a inocula maselor această conștiință și pentru a preveni deformarea revoluției, Bakunin a simțit că singura alternativă era organizarea în secret a “Frăției Internaționale”. Bakunin era convins că acest tip de mișcare de avangardă era indispensabil succesului Revoluției Sociale, iar că Revoluția trebuie în același timp să distrugă vechea ordine și să ia o direcție federalistă și anarhistă.

Catehismul revoluționar este în primul rând preocupat de problemele practice imediate ale revoluției. Avea menirea de a schița pentru eventualii și noii membrii ai Frăției Internaționale atât principiile fundamentale ale libertății, cât și un program de acțiune. Catehismul revoluționar nu încearcă să imagineze o societate anarhistă perfectă – raiul anarhist. Bakunin avea în minte o societate în tranziția spre anarhism. Construirea unei societăți anarhiste desăvârșite este o treabă a generațiilor viitoare.

Catehismul revoluționar indică faptul că Bakunin nu a susținut în primă fază exproprierea directă a acelor sectoare ale industriei private care nu angajau forță de muncă. El se aștepta ca, odată cu abolirea dreptului de moștenire, proprietatea privată va dispărea odată cu generația de proprietari și că va fi înlocuită treptat de asociațiile de producție ale lucrătorilor. Se temea că o expropriere masivă imediată ar putea găsi muncitorii nepregătiți să preia controlul. Acest lucru ar lăsa cale deschisă apariției unui aparat administrativ birocratic, care ar conduce la un rău și mai mare, și anume la restaurarea instituțiilor autoritare.

Faptul că Bakunin a făcut apel pentru distrugerea tuturor instituțiilor opresive nu înseamnă că el favoriza schimbările premature în anumite zone. Cu toate acestea, câțiva ani mai târziu, el a inclus exproprierea în programul său atunci când muncitorii au cerut-o.

În privința potențialului constructiv al cooperativelor muncitorești, Bakunin a speculat că în viitor omenirea nu ar mai fi organizată politic în națiuni. Frontierele naționale ar fi eliminate. Societatea umană ar fi organizată la nivel industrial în funcție de nevoile de producție. Având în vedere situația existentă la momentul respectiv, nu a fost vorba de o preocupare imediată ci doar de o mențiune în treacăt. Mai târziu, această idee a ocupat un punct cheie în programul anarho-sindicalist al lui Bakunin pentru “Internațională”.

Pentru a evita neînțelegerile, cititorul ar trebui să știe că, înainte ca anarhismul să devină o mișcare organizată, Bakunin și anarhiștii foloseau, în general, termenul “stat” și expresii asemănătoare cu o semnificație dublă: cu referire la societate sau la ordinea socială și pentru a denumi complexitatea instituțiilor represive care exercită o autoritate politică intruzivă asupra societății și a individului. Pentru a evita această confuzie, anarhiștii folosesc astăzi cuvântul “stat” numai în cel de-al doilea sens, în mod negativ.

CATEHISM REVOLUȚIONAR

I. [Negarea existenței unui Dumnezeu real, nelumesc, personal, iar drept consecință negarea întregii revelații divine și a intervenției divine în treburile lumii și ale umanității. Abolirea serviciului liturgic și a cultului divin.]

II. Înlocuind cultul lui Dumnezeu cu respectul și iubirea pentru umanitate, proclamăm *rațiunea umană* ca fiind singurul criteriu al adevărului; *conștiința umană* ca bază a dreptății; *libertatea individuală și colectivă* ca singură sursă a ordinii în societate.

III. Libertatea este dreptul absolut al oricărui om adult, bărbat sau femeie, de a nu căuta nicio altă pedeapsă pentru faptele lor decât propria conștiință și propria rațiune, fiind responsabili, întâi de toate, pentru ei și mai apoi pentru societatea pe care au acceptat-o *voluntar*.

IV. Nu este adevărat că libertatea unui om este limitată de libertatea altora. Omul este cu adevărat liber în măsura în care libertatea lui, pe deplin recunoscută și oglindită de liberul consimțământ al semenilor săi, găsește confirmare și se extinde în libertatea altora. Omul este cu adevărat liber numai printre oameni la fel de liberi; sclavia chiar și a unei singure ființe umane încalcă umanitatea și neagă libertatea tuturor.

V. *Libertatea* fiecăruia este realizabilă, așadar, numai prin egalitatea tuturor. Realizarea libertății prin intermediul egalității, în principiu și în fapt, este *dreptate*.

VI. Dacă există un principiu fundamental al moralității umane acela este cel al *libertății*. Să respecti libertatea semenilor tăi este o *datorie*; să-i iubești, să-i ajuți și să le fi folositor este o *virtute*.

VII. *Respingerea absolută a oricăror forme de autoritate, inclusiv ale acelor care sacrifică libertatea în avantajul statului*. Societatea primitivă nu avea nicio concepție a libertății; și pe măsură ce societatea a evoluat, înainte de completa deșteptare a rațiunii și a libertății umane, a trecut printr-o etapă controlată de autoritatea umană și de cea divină. Structura politică și economică a societății trebuie să fie acum reorganizată pe baza libertății. De acum înainte, *ordinea în societate trebuie să rezulte din cea mai mare înfăptuire posibilă a libertății individuale, la fel ca libertatea din toate straturile organizării sociale*.

VIII. Organizarea economică și politică a vieții sociale nu ar trebui să fie direcționată, ca în prezent, de la vârf spre bază – de la centru la margine –, impunând unitatea prin centralizare forțată. Din contră, ar trebui să fie reorganizată pe probleme, *de la bază spre vârf – de la margine la centru – conform principiilor liberei asocieri și federalizării*.

IX. *Organizarea politică*. Este imposibil de a determina o normă concretă, universală și obligatorie pentru dezvoltarea internă și organizarea politică a fiecărei națiuni. Existența ca atare a fiecărei națiuni este subordonată abundenței diferitelor condiții istorice, geografice și economice, ceea ce face imposibilă stabilirea unui model de organizare valabil în mod egal pentru toți. Orice astfel de încercare ar fi absolut nepractică. Aceasta ar sufoca bogăția și spontaneitatea existenței care înflorește numai în diversitate infinită și, mai mult, contrazice principiile fundamentale ale libertății. Totuși, fără anumite *condiții absolute esențiale* realizarea practică a libertății va fi pentru totdeauna imposibilă.

Aceste condiții sunt:

A. *Abolirea tuturor religiilor oficiale și a tuturor bisericilor privilegiate, inclusiv a celor parțial menținute sau finanțate prin ajutoare de stat*. Libertate absolută tuturor religiilor să construiască temple divinităților lor și să-și plătească și susțină preoții.

B. *Bisericile considerate a fi corporații religioase nu trebuie niciodată să beneficieze de aceleași drepturi politice acordate asociațiilor producătoare și nici nu li se poate încredința educarea copiilor, pentru că acestea există doar ca să nege moralitatea și libertatea și să profite de pe urma practicilor lucrative de vrăjitorie*.

C. *Abolirea monarhiei*; înființarea unei federații de comunități.

D. *Abolirea claselor, rangurilor și a privilegiilor; egalitate absolută a drepturilor politice pentru toți bărbații și toate femeile; vot universal*¹.

E. *Abolirea, dizolvarea și demantelarea din punct de vedere moral, politic și economic a tuturor statelor omniprezente, înregimentatoare și centralizate* (alter egoul bisericii), și ca atare, abolirea cauzelor permanente ale sărăciei, brutalizării și înrobirii a maselor. Acest lucru implică în mod natural următoarele: *Abolirea tuturor universităților de stat*: educația publică trebuie să fie administrată numai de către comune și asociațiile libere. *Abolirea tuturor codurilor penale, civile și legale folosite acum în Europa*: deoarece codul libertății poate fi creat numai de libertate însăși. *Abolirea băncilor și a tuturor celorlalte instituții de creditare ale statului*. *Abolirea tuturor administrațiilor centralizate, a birocrățiilor, a tuturor armatelor permanente sau a poliției de stat*.

F. *Alegeri directe imediate ale tuturor funcționarilor juridici sau civili la fel ca și ale reprezentanților (delegaților naționali, provinciali sau comunalii) prin vot universal pentru ambele sexe*.

G. *Reorganizarea internă a fiecărei țări pe baza libertății absolute a indivizilor, a asociațiilor productive și a comunelor*. Necesitatea recunoașterii dreptului de secesiune: *fiecare individ, fiecare asociație, fiecare comună, fiecare regiune, fiecare națiune are dreptul absolut la auto-determinare, să se asocieze sau nu, să se alieze cu oricine dorește și să respingă alianțele fără să ia în considerare așa-numitul drept istoric* [drept consacrat

1. Nu în cadrul statului dar în cadrul unităților administrative ale noii societăți. (Nota lui Max Nettlau)

prin precedent legal] *sau confortul vecinilor lor*. Odată ce dreptul de separare este instituit, secesiunea nu va mai fi necesară. Dizolvarea pe cale violentă a unei „unități”, va face ca unitățile care compun societatea să se unească prin puternica atracție reciprocă și prin nevoile inerente. Consfințite de libertate, aceste noi federații ale comunelor, provinciilor, regiunilor și națiunilor vor fi atunci cu adevărat puternice, productive și de nedestruat.

H. Drepturi individuale.

1. Dreptul fiecărui bărbat și femeie, de la naștere până la maturitate, de a se putea întreține pe deplin, de a se îmbrăca, hrăni, adăposti, îngriji, îndruma, educa (școli publice, educație primară, secundară, superioară, artistică, industrială și științifică), toate pe cheltuiala societății.

2. Drepturi egale pentru adolescenți, în timp ce își aleg în mod liber cariera, dreptul de a fi ajutați și sprijiniți de societate în cea mai mare măsură posibilă. După aceasta, societatea nu va exercita nicio autoritate sau supraveghere asupra lor urmând să respecte și, dacă este necesar, să le aperse libertatea și drepturile.

3. Libertatea adulților de ambele sexe trebuie să fie absolută și completă, libertatea de a veni și de a pleca, de a-și exprima toate opiniile, de a fi leneși sau activi, morali sau imorali, pe scurt, de a dispune de propria persoană sau posesie după bunul plac, fără a răspunde în fața cuiva. Libertatea de a trăi, în mod onest, prin propria muncă, chiar și de pe urma indivizilor care tolerează *voluntar* exploatarea cuiva.

4. Libertatea nemărginită a propagandei, libertatea de expresie și a presei, libertatea întrunirilor publice sau private, fără altă constrângere decât puterea naturală salutară a opiniei publice. Libertate absolută de a organiza asociații chiar și cu scopuri pretins imorale, incluzându-le chiar și pe acelea care susțin subminarea (sau distrugerea) libertății individuale și publice.

5. Libertatea poate și trebuie să fie apărută numai prin libertate. A susține restricționarea libertății sub pretextul apărării ei este o iluzie periculoasă. Deoarece moralitatea nu are nicio altă sursă, niciun alt obiect, niciun alt stimulent în afară de libertate, toate restricționările libertății cu scopul de a proteja moralitatea au fost întotdeauna în detrimentul celei din urmă. Psihologia, statistica și întreaga istorie demonstrează că imoralitatea individuală și socială este consecința inevitabilă a unei false educații private și publice, a degenerării moralei publice și coruperii opiniei publice și, mai presus de toate, a organizării vicioase a societății. Un eminent statistician belgian [Quételet] evidențiază că societatea deschide calea pentru crimele comise ulterior de criminali. Rezultă că toate încercările de a combate imoralitatea socială printr-o legislație riguroasă care încalcă libertatea individuală sunt destinate eșecului. Dimpotrivă, experiența demonstrează că un sistem represiv și autoritar, departe de a preveni, doar crește criminalitatea; astfel că moralitatea publică și privată scade sau crește în măsura în care libertatea individuală este restrânsă sau extinsă. Rezultă că, pentru a regenera societatea, trebuie să distrugem complet acest sistem politic și social bazat pe inegalitate, privilegiu și dispreț față de umanitate. După ce societatea va fi reconstruită pe bazele celei mai extinse egalități, justiții și libertăți pentru toți – lăsând la o parte discuția despre muncă – și o educație luminată inspirată de respectul pentru om, atunci opinia publică va reflecta asupra noii umanități și va deveni o apărătoare naturală al celei mai absolute libertăți [și ordini publice. Ed.].

6. Totuși, societatea nu poate fi lăsată complet fără apărare în fața indivizilor vicioși și parazitari. Munca trebuie să fie la baza tuturor drepturilor politice. Unitățile societății, fiecare în jurisdicția sa, pot priva toți acești adulți antisociali de drepturi politice (cu excepția bătrânilor, bolnavilor și celor dependenți de subvenții private sau

publice) și vor fi obligați să le restabilească drepturile politice imediat ce încep să trăiască din munca proprie.

7. Libertatea fiecărei ființe umane este inalienabilă, iar societatea nu va cere niciodată vreunui individ să-și abandoneze libertatea sau să semneze contracte cu alte persoane decât în baza celei mai depline egalități și reciprocități. Societatea nu poate să împiedice cu forța nici un bărbat sau femeie să se lipsească de demnitatea personală astfel încât aceștia să se pună voluntar în slujba unui alt individ; dar poate trata (justificat) astfel de persoane ca paraziți, fără dreptul la libertatea politică, *dar numai pe durata servituții lor.*

8. Persoanele care își pierd drepturile politice vor pierde și custodia asupra copiilor lor. Persoanele care încalcă acordurile voluntare, fură, provoacă răni corporale sau, mai ales, încalcă libertatea oricărui individ, nativ sau străin, vor fi penalizați în conformitate cu legile societății.

9. [Abolirea absolută a tuturor pedepselor, consacrate și aplicate prin lege, care sunt degradante și crude, abolirea schingiuirilor și a pedepsei cu moartea. Abolirea tuturor pedepselor pe viață sau pe o durată atât de lungă încât să nu lase nicio speranță, nicio posibilitate reală de reabilitare; crima trebuie să fie considerată mai degrabă o maladie iar pedeapsa un remediu și nu o răzbunare socială.]

10. Persoanele condamnate de legile fiecărei și oricărei asociații (comună, provincie, regiune, sau națiune) își rezervă dreptul de a scăpa de pedeapsă declarând că doresc să se retragă din această asociație. Dar în acest caz, asociația va avea dreptul egal de a-i expulza și a-i declara în afara garanțiilor și protecției sale.

I. *Dreptul la asociere [federalism].* Cooperativele lucrătorilor sunt un fapt nou în istorie. În acest moment putem doar specula cu privire la

acestea, dar nu să determinăm imensa dezvoltare pe care o vor prezenta fără îndoială în noile condiții politice și sociale ale viitorului. Este posibil și chiar foarte probabil ca într-o zi acestea să depășească limitele orașelor, provinciilor și chiar ale statelor. Ele ar putea chiar reconstrui în întregime societatea, împărțind-o nu în națiuni, ci în diferite grupuri industriale, organizate nu în funcție de nevoile politicii, ci de cele ale producției. Dar acest lucru este pentru viitor. Oricum ar sta lucrurile, putem proclama deja acest principiu fundamental: *indiferent de funcțiile sau scopurile lor, toate asociațiile, la fel ca toți indivizii, trebuie să se bucure de libertate absolută.* Nici societatea și nicio parte a acesteia – comună, provincie, sau națiune – nu are dreptul să împiedice libertatea de asociere a indivizilor pentru orice scop: politic, religios, științific, artistic sau chiar pentru exploatarea sau coruperea celor naivi sau alcoolici, *cu condiția să nu fie minori.* A combate asociațiile șarlatane și periculoase este treaba specială a opiniei publice. Dar societatea este obligată să refuze garantarea drepturilor civile oricărei asociații sau grupări colective a căror scopuri sau reguli încalcă principiile fundamentale ale justiției umane. Indivizii nu vor fi penalizați sau privați de deplinele lor drepturi politice și sociale doar pentru apartenența la astfel de societăți nerecunoscute. Diferența dintre asociațiile recunoscute și cele nerecunoscute va fi următoarea: asociațiile recunoscute juridic vor avea dreptul la protecția comunității față de indivizi sau grupuri recunoscute care refuză să-și îndeplinească obligațiile voluntare. Asociațiile nerecunoscute juridic nu vor avea dreptul la o astfel de protecție a comunității și niciunul dintre acordurile lor nu va fi considerat obligatoriu.

J. Împărțirea unei țări în regiuni, provincii, districte și comune, ca în Franța, va depinde în mod firesc de tradițiile, de circumstanțele specifice și geografia particulară a fiecărei țări. Putem doar să subliniem cele două principii fundamentale și indispensabile care trebuie să fie puse în practică de către orice țară care încearcă să organizeze în mod serios o

societate liberă. *Primul: toate organizațiile trebuie să propună organizarea federală de la bază la vârf, de la comună la asociația coordonatoare a țării sau națiunii. Al doilea: trebuie să existe cel puțin un organism intermediar autonom între comună și țară, departament, regiune sau provincie.* Fără un astfel de organism intermediar autonom, comuna (în sensul strict al termenului) ar fi prea izolată și prea slabă pentru a rezista presiunii despotice centralizatoare a statului, ceea ce va însemna restaurarea, în mod inevitabil puterii unui regim monarhic despotic (așa cum s-a întâmplat de două ori în Franța). Despotismul își are originea mult mai mult în organizarea centralizată a statului decât în natura despotică a regilor.

K. *Unitatea de bază a oricărei organizații politice din fiecare țară trebuie să fie comuna complet autonomă, constituită prin votul majorității tuturor adulților de ambele sexe.* Nimeni nu va avea nici puterea și nici dreptul de a interveni în viața internă a comunei. Comuna își alege toți funcționarii, legiuitorii și judecătorii. Aceasta administrează proprietatea și finanțele comunale. Fiecare comună trebuie să aibă dreptul incontestabil de a crea, fără sancțiuni exterioare, propria constituție și legislație. Dar, pentru a se alătura și a deveni o parte integrată a federației provinciilor, comuna trebuie să se conformeze cartei și principiilor fundamentale ale constituției provinciale și să fie acceptată de către parlamentul provinciei. De asemenea, comuna trebuie să accepte judecățile tribunalului provincial și oricăror măsuri ordonate de guvernul provinciei. (Toate măsurile guvernului provincial trebuie să fie ratificate de parlamentul provincial.) Comunele care refuză să accepte legile provinciale nu vor avea dreptul să primească beneficiile lor.

L. *Provincia nu trebuie să fie altceva decât o federație liberă a comunelor autonome.* Parlamentul provincial poate fi compus fie dintr-o singură cameră cu reprezentanți ai fiecărei comune sau din două camere, cea de-a doua reprezentând populația provinciei, independentă de comune.

Parlamentul provincial, fără a interveni în vreun fel în deciziile interne ale comunelor, va formula constituția provinciei (bazată pe principiile acestui catehism). Această constituție trebuie să fie acceptată de toate comunele care doresc să participe la parlamentul provincial. Parlamentul provincial va adopta legi care să definească drepturile și obligațiile indivizilor comunelor și asociațiilor în raport cu federația provincială, precum și sancțiunile pentru încălcarea legilor sale. Cu toate acestea, îi va rezerva dreptul comunelor de a fi în dezacord în ceea ce privește punctele secundare, însă nu cu principiile fundamentale.

Parlamentul provincial, în strict acord cu *Carta Federației Comunelor*, va defini drepturile și obligațiile existente între comune, parlament, tribunal și administrația provincială. Va adopta toate legile care privesc întreaga provincie, va transmite rezoluții sau măsuri ale parlamentului național, fără a încălca totuși autonomia comunelor și a provinciei. Fără să intervină în administrarea internă a comunelor, va aloca fiecărei comune cota sa din venitul provincial sau național, care va fi folosită precum este decis de către membrii acestora. Parlamentul provincial va ratifica sau respinge toate politicile și măsurile administrației provinciale, care, desigur, va fi alesă prin vot universal. *Tribunalul provincial* (ales, de asemenea, prin vot universal) va da sentințe fără recurs tuturor disputelor dintre comune și indivizi, comune și comune, comune și administrația provinciei sau parlament. [Aceste aranjamente vor fi astfel] organizate încât să nu ducă la uniformizare monotona și lipsită de viață, ci la o unitate de trai reală, la îmbogățirea vieții comunității. Va fi creată o unitate care să reflecte nevoile și aspirațiile comunelor; pe scurt, vom avea libertate individuală și colectivă. Această unitate nu poate fi realizată prin violență sau constrângere de către puterea provincială, căci chiar adevărul și justiția, atunci când sunt impuse coercitiv, vor duce la neadevăr și chestionarea sa.

M. *Națiunea nu trebuie să fie altceva decât o federație a provinciilor autonome*².

N. *Principiile Federației Internaționale*. Uniunea națiunilor care compun Federația Internațională va fi bazată pe principiile enunțate mai sus. Este probabil și, de asemenea, foarte de dorit ca, odată ce momentul Revoluției Populare va veni din nou, fiecare națiune să se unească într-o solidaritate frățească și să creeze o alianță de nezdruccinat împotriva coaliției națiunilor reacționare. Această alianță va fi germeul viitoarei Federații Universale Populare care va îmbrățișa în cele din urmă întreaga lume. Federația Internațională a revoluționarilor, cu un parlament, un tribunal și un comitet executiv internațional, se va baza în mod natural pe principiile revoluției. Aplicate la politica internațională aceste principii sunt:

1. Fiecare teritoriu, fiecare națiune, fiecare persoană, mare sau mică, slabă sau puternică, fiecare regiune, provincie și comună are dreptul absolut la auto-determinare, are dreptul de a face alianțe, să se unească sau să se separe după cum dorește, indiferent de așa-numitele drepturi istorice și ambițiile politice, comerciale sau strategice ale statelor. Unitatea elementelor societății, pentru a fi autentică, fructuoasă și durabilă, trebuie să fie absolut liberă: poate apărea numai din nevoile interne și din atracțiile reciproce ale respectivelor unități ale societății, nevoi și atracții pe care doar unitățile societății le pot decide.
2. Abolirea așa-zisului drept istoric și al oribilului drept de cucerire.
3. Respingerea absolută a politicii de îmbogățire a puterii și a gloriei statului ; deoarece aceasta este o formă de politică care blochează fiecare țară într-o cetate auto-construită, izolând-o de restul omenirii, organizându-o într-o lume închisă, independentă de întreaga solidaritatea umană, găsindu-și gloria și prosperitatea în răul pe care îl poate

2. Relațiile organizaționale dintre provincii și națiune în general vor fi aceleași precum cele dintre comune și provincii. (Nota lui Max Nettlau)

face altor țări. O țară înclinată spre cucerire este în mod necesar o țară înrobătită intern.

4. Gloria și măreția unei națiuni se află doar în dezvoltarea umanității sale. Forța și vitalitatea internă sunt măsurate prin gradul de libertate.
5. Bunăstarea și libertatea națiunilor, precum și a indivizilor sunt strâns legate între ele. Prin urmare, trebuie să existe comerț liber, schimb și comunicare între toate țările federate și desființarea granițelor, pașapoartelor și a taxelor vamale [tarife]. Fiecare cetățean al unei țări federalizate trebuie să beneficieze de aceleași drepturi civice și trebuie să-i fie ușor să dobândească cetățenia și să se bucure de drepturi politice în toate celelalte țări care fac parte din aceeași federație. Dacă libertatea este punctul de plecare, ea va duce în mod necesar la unitate. Este însă dificil să ajungi de la unitate la libertate, dacă nu chiar imposibil; chiar dacă ar fi fost posibil, s-ar putea face doar prin distrugerea falsei "unități" impuse prin forță...
6. [Libertatea tuturor indivizilor și corpurilor colective fiind solidară, atunci nicio provincie, nicio comună și nicio asociație nu poate fi oprămată, întrucât acest lucru le-ar face pe toate celelalte să se simtă amenințate în libertatea lor. Toți pentru unul și unul pentru toți, aceste drept este regula sacră și fundamentală a Federației Internaționale.]
7. Nici o țară federată nu va menține o armată permanentă sau vreo instituție care să separe soldații de civili. Armatele și soldații profesioniști nu numai că dau naștere unor perturbări interne, brutalizări și ruinari financiare, ci, de asemenea, implică și amenințarea independenței și bunăstării altor națiuni. Toți cetățenii apți din punct de vedere fizic ar trebui, dacă este necesar, să se înarmeze ca să-și apere casele și libertatea. Echipamentul și apărarea militară a fiecărei țări ar trebui să fie organizate local de către comune sau provincial, oarecum

asemănător milițiilor din Elveția sau Statele Unite ale Americii [circa 1860-7].

8. Tribunalul Internațional nu ar trebui să aibă nicio altă funcție decât să soluționeze, fără recurs, toate disputele dintre națiuni și, respectiv, provinciile lor. Diferențele dintre două țări federate vor fi judecate, fără recurs, numai de către Parlamentul Internațional care, în numele întregii federații revoluționare va formula, de asemenea, o politică publică comună și va face război, dacă este inevitabil, împotriva coaliției reacționare.

9. Nicio națiune federată nu va face război împotriva unei alte țări federalizate. Dacă există război, iar Tribunalul Internațional și-a pronunțat decizia, agresorul trebuie să se predea. Dacă acest lucru nu se întâmplă celelalte națiuni federate vor întrerupe relațiile cu ea și, în caz de atac din partea agresorului, se vor uni pentru a respinge invazia.

10. Toți membrii federației revoluționare trebuie să participe în mod activ la războaiele aprobate împotriva unui stat non-federat. Dacă o națiune federalizată declară un război nedrept împotriva unui stat din afară în contra sfatului Tribunalului Internațional, va fi anunțat în prealabil că va trebui să îl ducă la capăt singură.

11. Este de preferat ca statele federate să renunțe în cele din urmă la luxul reprezentanților diplomatici proprii în statele străine și vor aranja ca reprezentanții să vorbească în numele tuturor statelor federale.

12. Doar națiunile sau persoanele care vor accepta principiile expuse în acest catehism vor fi acceptate în federație.

X. Organizarea socială. Fără egalitate politică nu poate fi nicio libertate politică reală, însă egalitatea politică va fi posibilă doar atunci când va fi *egalitate socială și economică*.

A. Egalitatea nu implică nivelarea diferențelor individuale, nici faptul că indivizii trebuie să fie concepuți ca identici din punct de vedere fizic, moral sau mental. Diversitatea de capacități și puteri – acele diferențe dintre rase, națiuni, sexe, vârste și persoane – departe de a fi un rău social, constituie, dimpotrivă, abundența umanității. Egalitatea economică și socială înseamnă egalizarea resurselor personale, dar nu prin limitarea a ceea ce omul poate dobândi prin propriile aptitudini, energie productivă și chibzuință.

B. Egalitatea și justiția au nevoie doar de *o societate într-atât de organizată încât fiecare ființă umană să găsească – de la naștere până la adolescență și maturitate – mijloace egale, mai întâi pentru întreținere și educație și mai târziu pentru exercitarea tuturor capacităților și aptitudinilor sale naturale*. Această egalitate încă de la naștere pe care o necesită justiția pentru toată lumea va fi imposibilă atâta timp cât dreptul de moștenire continuă să existe.

C. [Dreptatea și demnitatea umană în egală măsură cer ca tot omul să fie pruncul propriilor sale fapte. Refuzăm cu indignare dogma păcatului, a rușinii și a responsabilității ereditare. Din același considerent trebuie să respingem ereditatea fictivă a virtuții, a onorurilor și a drepturilor, precum și pe aceea a averii. Moștenitorul oricărei averi nu mai este în întregime pruncul faptelor sale, ci pornește dintr-o poziție privilegiată.]

D. *Abolirea dreptului la moștenire*. Inegalitatea socială – inegalitatea de clasă, privilegiile și bogăția – nu prin drept, ci de fapt va continua să existe până când dreptul de moștenire va fi abolit. Este o lege socială inerentă aceea că inegalitatea *de facto* produce inevitabil inegalitate de drepturi; inegalitatea socială duce la inegalitate politică. Și fără egalitate politică – în sensul adevărat, universal și libertar în care o înțelegem – societatea va rămâne întotdeauna împărțită în două părți inegale. Prima, care cuprinde marea majoritate a omenirii, masele populare, vor fi asuprite

de minoritatea privilegiată și exploatoare. *Dreptul la moștenire încalcă principiul libertății și trebuie eliminat.*

E. [Societatea trebuie să îl abolească deoarece, se bazează pe o ficțiune, acest drept este contrar principiului libertății. Toate drepturile individuale, politice și sociale sunt atașate individului real și viu. Odată mort, nu mai există nicio voință fictivă a unui individ inexistent care, în numele morții, îi oprimă pe cei vii. Dacă individul mort dorește să-și îndeplinească voința, să vină să o facă el însuși dacă poate, dar el nu are dreptul de a cere ca societatea să-și pună toată puterea în serviciul inexistenței sale.]

F. [Scopul legitim și serios al dreptului la succesiune a fost întotdeauna acela de la le asigura generațiilor viitoare mijloacele de a se dezvolta și de a deveni oameni. Prin urmare, doar fundalul educației și al instrucției publice vor avea drept de moștenire, cu obligația de a putea să se ocupe de întreținerea, educația și instrucția tuturor copiilor, din momentul nașterii și până la vârsta emancipării lor complete. În acest fel, toți părinții vor fi asigurați de soarta copiilor lor și, întrucât egalitatea tuturor este o condiție fundamentală a moralității fiecăruia, și cum orice privilegiu este sursa unei imoralități, dragostea părinților pentru copiii lor trebuie să fie rezonabilă, adică să nu fie vanitoasă ci să aspire demnitatea lor umană, preferând pentru ei copii regimul unei egalități depline, chiar și atunci când ar avea posibilitatea să le lase o moștenire care să îi plaseze într-o poziție privilegiată.]

G. Când inegalitatea rezultată din dreptul la moștenire va fi abolită, vor continua să existe inegalități [de resurse] – din cauza aptitudinilor și volumului de energie diferit al indivizilor. Aceste inegalități nu vor dispărea în întregime niciodată, dar vor fi din ce în ce mai diminuate sub influența educației și a organizării sociale egalitare, însă, mai presus de orice, pentru că dreptul la moștenire nu va mai îngreuna generațiile viitoare.

H. Munca fiind singura sursă de bogăție, toată lumea este liberă să moară de foame sau să trăiască în deșerturi sau păduri printre fiare sălbatice, dar oricine dorește să trăiască în societate trebuie să-și câștige existența prin munca proprie sau să fie tratat ca un parazit care trăiește de pe munca altora.

I. Munca este fundamentul moralității și demnității umane. Pentru că doar prin munca liberă și inteligentă omul, depășindu-și propria animalitate, și-a obținut umanitatea și simțul dreptății, a schimbat mediul și a creat lumea civilizată. Stigmatul care, în antichitate precum și în lumea feudală, era atașată muncii și care în mare măsură există și astăzi, în ciuda tuturor expresiilor ipocrite despre “demnitatea muncii” – această prejudecată stupidă asupra muncii are două surse: prima este convingerea, atât de caracteristică lumii antice, că oferirea unei părți a societății oportunitatea și mijloacele de a se umaniza prin știință, artă, filosofie și binefacerile drepturilor omului, înseamnă că o altă parte a societății, firește, cea mai numeroasă, este condamnată să lucreze ca sclavi. Această instituție fundamentală a civilizației antice a fost cauza decăderii sale.

Orașul, corupt și dezorganizat, pe de o parte de lenea cetățenilor privilegiați și pe de altă parte subminat de activitatea imperceptibilă dar neînțetată a lumii dezmoștenite a sclavilor care, în ciuda sclaviei lor, prin muncă comună au dezvoltat un sentiment de ajutor reciproc și solidaritate împotriva opresiunii, s-a prăbușit sub loviturile popoarelor barbare.

Creștinismul, religia sclavilor, a distrus mai târziu, formele antice de sclavie doar pentru a crea o nouă sclavie. Privilegiul, bazat pe inegalitate și dreptul de cucerire, sfințită prin harul divin, a separat din nou societatea în două tabere opuse: “gloata” și nobilimea, iobagii și stăpânii. Pentru cei din urmă au fost alocate armatele și guvernele; pentru iobagi, blestemul muncii forțate. Aceleași cauze sunt destinate să producă aceleași efecte; nobilimea, slăbită și demoralizată de inactivitatea sa depravată, a căzut

în 1789 sub loviturile iobagilor și muncitorilor revoluționari. Revoluția [franceză] a proclamat demnitatea muncii și a impus dreptul muncii în lege. Dar numai în lege, pentru că în fapt munca a rămas înrobitea. Prima cauză a degradării muncii, anume dogma inegalității politice a oamenilor, a fost distrusă de Marea Revoluție. Prin urmare, degradarea trebuie atribuită unei alte surse, care nu este alta decât separarea care încă există *între munca manuală și cea intelectuală*, ce reproduce într-o nouă formă inegalitatea antică și împarte lumea în două tabere: *minoritatea privilegiată*, privilegiată nu de lege ci de *capital*, și *majoritatea lucrătorilor*, care nu mai sunt captivi ai legii, ci a foametei.

Demnitatea muncii este teoretic recunoscută astăzi, iar opinia publică consideră ca fiind rușinos să trăiești fără a lucra. Dar acesta nu atinge fundamentul problemei. Munca umană este încă împărțită în două categorii exclusive: prima – exclusiv intelectuală și managerială – include oamenii de știință, artiștii, inginerii, inventatorii, contabilii, educatorii, funcționarii guvernamentali și elitele subordonate lor care aplică disciplina muncii. Al doilea grup constă în marea masă a muncitorilor, oameni împiedicați de la aplicarea ideilor creative sau a inteligenței, care îndeplinesc orbește și mecanic ordinele elitei intelectual-manageriale. Această diviziune economică și socială a forței de muncă are consecințe dezastruoase asupra membrilor claselor privilegiate, maselor populare și asupra prosperității, precum și asupra dezvoltării morale și intelectuale a societății în ansamblu.

Pentru clasele privilegiate, o viață de inactivitate luxoasă duce treptat la degenerare morală și intelectuală. Este la fel de adevărat că o anumită cantitate de timp liber este absolut necesară pentru dezvoltarea artistică, științifică și mentală a omului; răgaz creativ, urmat de exercițiile sănătoase ale muncii zilnice, activitatea binemeritată și asigurată social pentru toți, în funcție de capacitățile și preferințele individuale. Natura umană este constituită astfel încât tendința spre rău este întotdeauna intensificată

de circumstanțele exterioare, iar moralitatea individului depinde mult mai mult de condițiile existenței sale și de mediul în care trăiește decât de voința sa. În acest sens, ca în toate celelalte, legea solidarității sociale este esențială: nu există alt factor moralizator pentru societate sau individ decât libertatea în egalitate absolută. Ia-l pe cel mai sincer democrat și pune-l pe tron; dacă nu va demisiona imediat, va deveni cu siguranță un ticălos. Un aristocrat înăscut (dacă ar trebui să-i fie rușine, printr-o șansă fericită, de linia lui aristocratică și să renunțe la privilegiile obținute din naștere), va tânji după cinstea din trecut, va fi inutil în prezent și se va opune cu tărie progresului. Același lucru se aplică și burgheziei: acest scump copil al capitalului și trândăviei își va pierde timpul liber în necinste, corupție și depravare, sau va servi ca o forță brutală pentru a înrobi clasa muncitoare, care va dezlănțui într-un final împotriva lui o ripostă mai oribilă decât cea din 1793.

Relele la care muncitorul este supus prin diviziunea muncii sunt mult mai ușor de determinat: forțat să lucreze pentru alții deoarece se naște în sărăcie și mizerie, lipsit de orice creștere și educație rațională, înrobitea moral de influența religiei. El este catapultat în viață, fără apărare, fără inițiativă și fără voință proprie. Împins spre disperare de mizerie, uneori se revoltă, dar lipsit de unitatea colegilor săi de muncă și de acea idee iluminatoare de care depinde puterea, este adesea trădat și vândut de către liderii săi și aproape niciodată nu își dă seama cine este responsabil pentru suferințele sale. Epuizat de lupte zadarnice cade din nou în vechea sclavie.

Această sclavie va dura până când capitalismul va fi răsturnat de acțiunea colectivă a muncitorilor. Ei vor fi exploatați atâta timp cât educația (care într-o societate liberă va fi accesibilă în mod egal tuturor) este dreptul exclusiv prin naștere al clasei privilegiate; atâta timp cât această minoritate monopolizează munca științifică și managerială, iar oamenii – reduși la statutul de mașini sau fiare de povară – sunt forțați să îndeplinească

umil sarcinile atribuite lor de către exploatorii. Această degradare a muncii umane este un rău imens, poluând instituțiile morale, intelectuale și politice ale societății. Istoria ne arată că o mulțime needucată a cărei inteligență naturală este suprimată și brutalizată de monotonia mecanică a trudei zilnice și care caută în zadar orice iluminare, constituie o gloată lipsită de rațiune a cărei *turbulență* oarbă amenință chiar existența societății.

Separarea artificială dintre munca manuală și cea intelectuală trebuie să dea curs unei noi sinteze sociale. Producția economică a societății are mult de suferit, iar inteligența separată de acțiunea corporală se irită, se usucă, în timp ce forța corporală a umanității, separată de inteligență se abrutizează iar, în această stare de separație artificială, niciuna nu produce măcar jumătate din ceea ce poate, din ceea ce trebuie să producă atunci când, unite într-o nouă sinteză socială, ele vor forma o unică acțiune productivă. Când omul de știință efectuează muncă manuală și omul muncii îndeplinește munca intelectuală, numai atunci munca liberă, inteligentă va deveni gloria omenirii, sursa demnității și a drepturilor sale.

J. *Munca inteligentă și liberă va fi neapărat muncă colectivă.* Desigur, fiecare persoană va fi liberă să lucreze singură sau în colectiv. Dar nu există nicio îndoială că (în afara muncilor care sunt efectuate cel mai bine în mod individual) în întreprinderi industriale și chiar științifice sau artistice, munca colectivă va fi preferată de toată lumea. Din simplul fapt că asocierea multiplică în mod minunat capacitatea de producție a fiecărui lucrător; prin urmare, membrul unei cooperative de producție va câștiga mult mai mult într-un timp mult mai scurt. Atunci când asociațiile de producție libere (care vor include membrii cooperativelor și ai organizațiilor muncitorești) se organizează în mod voluntar în funcție de nevoile și abilitățile lor, abia atunci vor depăși toate granițele naționale și vor forma o imensă federație economică mondială. Aceasta va include un parlament

industrial, dotat de asociații cu statistici precise și detaliate la nivel mondial; prin armonizarea ofertei cu cererea, parlamentul va distribui și aloca producția industrială mondială diverselor națiuni. Crizele comerciale și industriale, stagnarea (șomajul), risipa de capital etc. nu vor mai chinui omenirea; emanciparea muncii umane va regenera lumea.

K. *Pământul și toate resursele naturale sunt proprietatea comună a tuturor, dar vor fi folosite numai de cei care le cultivă prin munca proprie.* Fără expropriere, numai prin presiunea puternică a asociațiilor lucrătorilor, capitalul și instrumentele de producție vor ajunge la cei care produc bogăție prin propria lor muncă³.

M. *Drepturi politice, sociale și economice egale, precum și obligații egale pentru femei.*

N. Abolirea nu a familiei naturale, ci a familiei *legale* fondată pe lege și pe proprietate. Căsătoria religioasă și civilă va fi înlocuită de căsătoria *liberă*. Bărbații și femeile adulte au dreptul să se unească și să se despartă după cum doresc, iar societatea nu are dreptul să le împiedice uniunea sau să-i forțeze să o mențină. Odată cu abolirea dreptului la moștenire și cu educația copiilor asigurată de societate, toate motivele legale ale irevocabilității căsătoriei vor dispărea. Uniunea unui bărbat și a unei femei trebuie să fie liberă, pentru că alegerea liberă este condiția indispensabilă a sincerității morale. În căsătorie, bărbatul și femeia trebuie să se bucure de libertate absolută. Nici violența, nici pasiunea, nici drepturile cedate în trecut nu pot justifica o invazie a libertății unuia de către celălalt și orice astfel de invazie va fi considerată o infracțiune.

O. Din momentul sarcinii și până la naștere, femeia și copiii ei vor trebui să fie subvenționați de organizația comunală. Femeile care doresc să-și îngrijească și să-și înțarce copiii vor primi, de asemenea, subvenții.

3. Bakunin presupune că proprietatea privată a producției va fi permisă numai dacă proprietarul muncește și nu angajează pe nimeni. El consideră că proprietatea colectivă va înlocui dreptul proprietății private. (Nota lui Max Nettlau)

P. Părinții vor avea dreptul să-și îngrijească și să ghideze educația copiilor lor, sub supravegherea comunei, care își păstrează dreptul și obligația de a lua copiii de lângă părinți care, prin exemple sau prin tratament crud și inuman, demoralizează sau împiedică dezvoltarea fizică și mentală a copiilor lor.

Q. Copiii nu aparțin nici părinților lor, nici societății. Ei aparțin lor înșiși și viitoarei lor libertăți. Până la vârsta la care pot avea grijă de ei înșiși, copiii trebuie să fie crescuți sub îndrumarea celor mai în vârstă. Este adevărat că părinții sunt tutorii lor naturali, dar din moment ce însăși viitorul comunei depinde de formarea intelectuală și morală pe care aceștia o acordă copiilor, *comuna trebuie să fie tutorele*. Libertatea adulților este posibilă numai atunci când societatea liberă se ocupă de educația minorilor.

R. *Școala seculară trebuie să înlocuiască Biserica*, cu diferența că, în timp ce îndochinarea religioasă perpetuează superstiția și autoritatea divină, singurul scop al educației publice seculare este inițierea treptată și progresivă a copiilor în libertate prin tripla dezvoltare a puterii lor fizice, a minții și a voinței lor. Rațiunea, adevărul, dreptatea, respectul față de semenii, simțul demnității personale care este inseparabilă de demnitatea celorlalți, iubirea de libertate personală și a libertății tuturor celorlalți, convingerea că munca este baza și condiția drepturilor – acestea trebuie să fie principiile fundamentale ale întregii educații publice. Mai presus de toate, educația trebuie să creeze oameni și să inspire valorile umane, apoi să pregătească lucrători specializați. Pe măsură ce copilul crește, autoritatea va fi dată la o parte în favoarea libertății, astfel încât, la adolescență, acesta va fi complet liber și va uita cum în copilărie a trebuit să se supună în mod inevitabil autorității. Respectul față de hărnicia umană, germenul libertății, trebuie să fie prezent chiar și în timp ce copiii sunt sever instruiți. Esența întregii educații morale este aceasta: inspirați inspirați copiii cu respect pentru omenire și veți crea oameni buni. [Odată

terminată instrucția primară și cea secundară, copiii, după capacitatea și simpatiile lor, vor fi consiliați și lămurii într-un mod nonviolent de îngrijitorii lor să aleagă o școală superioară sau una specializată. În același timp, fiecare trebuie să se dedice studiului teoretic și practic într-o ramură industrială care îi place mai mult, iar pentru aproape toată munca pe care o va depune în timpul uceniciei sale va fi plătit.]

S. Ajuns la vârsta adultă, adolescentul va fi declarat autonom și liber să acționeze după cum consideră cel mai bine. În schimb, societatea va aștepta de la el să îndeplinească doar aceste trei obligații: să rămână *liber, să trăiască prin munca proprie* și să *respecte libertatea celorlalți*. Și întrucât crimele și viciile infectează societatea actuală din cauza organizării nefaste a societății, este sigur că într-o societate bazată pe rațiune, dreptate și libertate, pe respectul pentru umanitate și pe egalitatea deplină, binele va prevala iar răul va fi o excepție morbidă, care se va diminua din ce în ce mai mult sub influența omniprezentă a unei opinii publice iluminate și umanizate.

T. Bătrânii, bolnavii și infirmii se vor bucura de toate drepturile politice și sociale și vor fi mărinos susținuți pe cheltuiala societății.

XI. *Politica revoluționară*. Este convingerea noastră profundă că, de vreme ce libertatea tuturor națiunilor este indivizibilă, revoluțiile naționale trebuie să devină internaționale în scop. La fel cum *reațiunea europeană și cea mondială sunt unificate*, nu ar mai trebui să existe *revoluții izolate*, ci o *revoluție universală, în întreaga lume*. De aceea, toate interesele particulare, vanitatea, pretențiile, geloziile și ostilitățile dintre și între națiuni trebuie acum transformate în *interesul unificat, comun și universal al revoluției, care singur poate asigura libertatea și independența fiecărei națiuni prin solidaritatea tuturor*. Credem, de asemenea, că alianța sfântă a contrarevoluției mondiale și conspirația regilor, clerului, nobilimii și burgheziei, bazate pe bugete enorme, pe armate permanente, pe birocrății formidabile și echipate cu tot aparatul monstruos al statelor

moderne centralizate, constituie o forță copleșitoare; firește că această formidabilă coaliție reacționară poate fi distrusă doar de marea putere a alianței *revoluționare simultane și a acțiunii întregii populații a lumii civilizate*, iar împotriva acestei reacții, *revoluția izolată a unui singur popor nu va reuși niciodată*. O astfel de revoluție ar fi o nebunie, o catastrofă pentru țara izolată și ar constitui, de fapt, o crimă împotriva tuturor celorlalte națiuni. Rezultă că revolta unui singur popor trebuie să ia în considerare nu numai pe sine, ci întreaga lume. Acest lucru necesită un program la nivel mondial, atât de mare, atât de profund, atât de adevărat și atât de uman, pe scurt, în măsură să cuprindă interesele întregii lumi. Și pentru a stârni pasiunile tuturor maselor populare din Europa, indiferent de naționalitate, acest *program nu poate fi decât programul revoluției sociale și democratice*.

Pe scurt, obiectivele *revoluției sociale și democratice* sunt: politic: eliminarea drepturilor istorice ale statelor, drepturile de cucerire și drepturile diplomatice [dreptul internațional statist. Tr.]. Aceasta vizează emanciparea deplină a indivizilor și asociațiilor din robia divină și umană; urmărește distrugerea absolută a tuturor asocierilor obligatorii și a tuturor aglomerărilor comunelor în provincii și a țărilor cucerite înglobate de stat. În cele din urmă, necesită dizolvarea radicală a statului centralizat, agresiv, autoritar, inclusiv a instituțiilor sale militare, birocratice, guvernamentale, administrative, juridice și legislative. Revoluția, pe scurt, are acest scop: *libertate pentru toți, pentru indivizi, precum și pentru colective, asociații, comunități, provincii, regiuni și națiuni și garanția reciprocă a acestei libertăți de către federație*.

Din punct de vedere social: *urmărește confirmarea egalității politice prin egalitatea economică*. Aceasta nu înseamnă eliminarea diferențelor naturale individuale, ci *egalitatea în drepturile sociale ale fiecărui individ de la naștere*; în particular, mijloace egale de trai, susținere, educație și oportunități pentru fiecare copil, băiat sau fată, până la maturitate și resurse și facilități egale la maturitate pentru a-și crea propria bunăstare prin muncă proprie.

Au apărut deja

BROȘURI în limba:

Română

- Adrian Tătăran* – Panait Mușoiu
Andie Nordgren – Anarhia relațională
(introducere de *hopancarusel*)
Colin Ward – Anarhismul ca teorie a
organizării
CrimethInc – Tot vs. Acțiune Directă
Cristian-Dan Grecu – Csipike – piticul
comunist
Dennis Fox – Anarhism și psihologie
Necunoscut – Slogane din mai 68
Emma Goldman – Nu există Comunism în
URSS
Giorgio Agamben – De la un stat al
controlului către un praxis al
puterii destituente
Martin Veith – Neobosit! Iuliu
Neagu-Negulescu
Mihail Bakunin – Catehism revoluționar
Murray Bookchin – Municipalismul libertar
Robert Graham – Ideea generală a Revoluției
la Proudhon
Vlad Brătuleanu – Anarhismul în România

Maghiară

- Giorgio Agamben* – Az ellenőrző államtól a
destituáló hatalom praxisáig
Murray Bookchin – Libertárius
municipalizmus

Engleză

- Cosmin Koszor-Codrea* – Science
popularization and
Romanian anarchism in the
nineteenth century
Cristian-Dan Grecu – Csipike – the
Communist Pipsqueak
Vlad Brătuleanu – A Brief History of
Anarchism in Romania

CĂRȚI în limba:

Română

- Iuliu Neagu-Negulescu* – Arimania
Mihail Bakunin – Dumnezeu și Statul

Mihail Bakunin (1814 - 1876) este una dintre personalitățile ale căror scrieri, dar mai ales acțiuni, au pus bazele anarhismului clasic. Viața sa, împărțită între baricadele pe care a luptat (printre care și Paris, Dresda, Lyon), închisorile țariste și exil, a fost o viață ”pe fugă”. Astfel că scrierile pe care ni le-a lăsat sunt ori incomplete, ori finalizate în mod superficial și adesea lăsate așa din lipsă de timp. O existență și o gândire de multe ori contradictorii, nebuloase, lipsite de măsură, dar care au impresionat și încă impresionează prin forța și fervoarea lor revoluționară autentică.

Ideile sale au evoluat treptat de la revoluționarismul pan-slavist la anarhismul revoluționar. Un moment de cotitură poate fi considerat condamnarea la moarte și întemnițarea sa în închisorile țariste timp de zece ani. Și-a definitivat și fixat ideile anarhiste abia în perioada cuprinsă între aderarea sa la Prima Internațională (1869) și crearea Internaționalei ”Anti-autoritare” (1872).

Textul de față este, însă, întâi de toate un document istoric care evidențiază ideile lui Bakunin din perioada sa din Italia (1866). Mai mult, poate servi ca exemplu de manifest al unei mișcări revoluționare. din secolul al XIX-lea.